

jedan savet

isak baševiš singer

Govoriti o svecima! Mi nemamo njihovu moć, mi ne možemo shvatiti njihove ideje. Ali dopustite mi da vam ispričam šta se desilo mom tastu.

U to vreme bio sam još mladić, skoro dečak, i sledbenik rabina iz Kuzmira – da li je iko bio dostojniji poštovanja od njega? Moj tast je živio u Raševu, gde sam i ja stanovao s njim. Bio je bogat i živio je na visokoj nozi. Na primer, pogledajte šta bi se desilo za vreme jela. Tek pošto bih oprao ruke i izgovorio blagoslov, tašta bi izvadila kiflice iz peći. Tako su još bile tople i sveže! Donela bi nam ih do poslednje. U moju supu je stavljala tvrdo kuvana jaja. U mojoj kući vekne hleba su se pekle dva meseca unapred. Imao sam običaj da isekam luk na reznjave i isperem ih hladnom izvorskom vodom.

Ali u domu moga tasta sve je bilo luksuzno: kvakve na vratima, bakarni tiganji. Morali ste da obrišete noge o slameni otirač pre nego što pređete prag. I kavka se prašina dizala oko kuvanja kafe od ciklorije! Tašta je poticala iz porodice Misnagida, neprijatelj Hasida, a za Misnagide su zadovoljstva ovog sveta značila nešto.

Tast je bio pošten Jevrej, pručavalac Talmuda, takođe trgovac drvnom gradom i donekle matematičar. Posedovao je vlastitu kolibu u šumi i zbog lopova je uzimao pušku i vodio dva psa kada je išao tamo. Znao je logaritme i po kuckanju čekićem po kori drveta mogao je pogoditi koje je drvo zdravo i iznutra. Umeo je da igra šah s jednim hrišćanskim zemljoposedom. Kad god je imao slobodnog vremena, čitao je neku od svetih knjiga. Nosio je »Dužnost srca« u džepu. Pušio je na dugu lulu s čilbarskom drškom i srebrnom navlakom. Držao je molitveni šal u kožnoj kesi, a za svoje filakterije je imao srebrne kutije.

Imao je dve mane. Pre svega, bio je vatreni Misnagid. Kakav je to Misnagid bio, usplamsao bi kao vatra! Zvao je Haside jereticima i nije ga bilo sramota da govori loše o svetom Baal Šemu, lično. Kad sam ga prvi put čuo da tako govori, zadržao sam. Poželeo sam da se spakujem i pobegnem. Ali, rabin iz Kuzmira je bio protiv razvoda. Oženio si se svojom ženom, a ne tastom. I rekao mi je da ni Jotor, Mojsijev tast, nije bio Hasid. Bio sam zaprepašten. Jotor je kasnije postao svetac. Ali, da ne istrčavam pred rudu.

Druga mana mog tasta bio je nekontrolisani bes. Bio je u stanju da pobedi sve svoje druge moralne slabosti, osim te jedne. Ako neki trgovac ne bi isplatio dug na vreme i do poslednje pare, on bi ga nazvao varalicom i odbio da ikad više ima posla s njim. Ako bi mu gradski obučar napravio čizme, a one bile bar malo tesne, ili široke, nemilosrdno bi ga naružio.

Sve je moralo da bude upravo tako kako je hteo. Uvrteo je sebi u glavu da jevrejski domovi moraju biti isto tako čisti kao u hrišćanskim zemljoposedom, i insistirao je na tome da ga žena pušta da joj pregleda lonce i tiganje. Ako je na njima bilo ma kakve mrlje, podivljao bi. O njemu je postojao vic: da je otkrio dlaku u jaju! Porodica ga je volela, grad ga je poštovao. Ali koliko dugo ljudi mogu podnositi rdavu narav? Njegovi poslovni drugovi su ga napustili. Čak ni moja tašta to više nije mogla podneti.

Jednom sam od njega pozajmio olovku. Zaboravio sam da mu je vratim smesta i kad je zaželeo da napiše pismo za Lublin, pošao je u lov na nju. Seviti se da je kod mene, požurio sam da mu je vratim. Ali on je dobio takav napad besa da mu je udario po licu. Pa, ako tvoj vlastiti otac uradi tako nešto, to je njegovo pravilo. Ali da tast udari zeta: to je nečuveno! Tašta se razbolela pošto se to desilo, žena je gorko plakala. Ja nisam bio uznemiren: u čemu je tragedija? Ali sam video da se zast grize u sebi, kajuci se. I tako sam mu prišao. »Taste,« rekao sam, »nemoj to primiti k srcu, opraštam ti.«

Kao po pravilu, veoma malo je razgovarao sa mnom. Jer, koliko god je on bio pedantan u svemu, ja sam bio napažljiv. Kad bih skinuo kaput, nikad se ne bih setio gde sam ga ostavio. Ako bi mi dali neki novac, uvek bih ga stavio na pogrešno mesto. I iako je Rašev bio malo mesto, kad bih otišao dalje od pijace, ne bih više umeo da pronađem put nazad. Sve kuće su bile slične, a ja nikad nisam zagleđao žene u njima. Kad bih se izgubio, otvorio bih vrata kolibe i upitao: »Da li moj tast živi ovde?« Oni unutra bi uvek počinjali da se smešakuju, pa i smeju. Konačno sam se zakleo da nikad neću šetati nikud, osim pravo od kuće do seminara, i nazd. Tek kasnije mi je palo na pamet da je uz kuću moga tasta stajao znak: debelo drvo s jakim korenjem, koje je, mora biti, bilo dvesta godina staro.

U svakom slučaju, iz jednog ili drugog razloga, tast i ja smo se uvek svadali i on me je izbegavao. Ali posle incidenta s olovkom razgovarao je sa mnom. »Baruh, šta da radim?« rekao mi je. »Ja sam čovek rdave naravi. Znam da je greh besa isto takvo zlo kao i greh idolatrije. Godinama sam pokušavao da kontrolišem svoju narav, ali ona je postajala samo gora. Tonem u pakao. To je veoma loše i u svetovnim stvarima. Moji neprijatelji žele da me unište. Bojim se da ću ostati bez hleba u kući.«

Odgovorio sam: »Taste, podi sa mnom rabinu Čazkeleu iz Kuzmira.«

Pobledeo je. »Jesi li poludeo?« povikao je. »Znaš da ne verujem u rabine čudotvorce.«

Držao sam jezik za zubima. Prvo, jer nisam želeo da me izgrdi, pošto se uvek posle toga kajao. A drugo, nisam želeo da nastavi da kleveta sveca.

Zamislite onda: posle večernje molitve prišao mi je i rekao: »Baruh, idemo za Kuzmir.« Bio sam zapanjen. Ali zašto zalaziti u to... Odlučio je da ide i počeli smo smesta da se spremamo za put. Pošto je bila zima, morali smo unajmiti sanke. Pao je de-beo sneg i putevi su bili vrlo nesigurni, šume su bile pune vukova, a nisu nedostajali ni razbojnici. Ali, morali smo odmah da krenemo. Takva je bila priroda mog tasta! Tašta je mislila – bože me prosti – da je izgubio razum. Navukao je bundu i slamenе štitične za cipele, i izrekao posebnu molitvu za put. Smatrao sam sve ovo velikom avanturom. Zar nisam išao u Kuzmir i vodio sa sobom tasta? Ko je mogao biti srećniji od mene? Ipak sam drhtao od straha, jer ko zna šta se tamo može desiti!

Za vreme puta tast nije progovorio ni reč. Sneg je padao celim putem. Pahulje snega su se kovitale po poljima preko kojih smo prozili. Filozofi kažu da je svaka pahuljica snega jedinstvena. Ali sneg je tema sama po sebi. Dolazi s neba i dopušta nam da iskusimo mir onog sveta. Prema Kabali, belo je boja milosrđa, dok crveno označava zakon.

Danas je sneg sitnica: pada najviše dan ili dva. Ali tih dana! Često je padao čitav mesec bez prestanka! Veliki nanosi snega su se nagomilali, kuće su bile pokrivene i svako je morao da prokriči sebi put. Nebo i zemlja su se stapali i postajali jedno. Zašto starcu brada pobeli? Sve je to u nekoj vezi. Noću smo čuli zavijanje zveri... ili je to bio samo zvuk vetra.

Stigli smo u Kuzmir u petak popodne. Tast je otišao u rabinov seminar da ga pozdravi. Dopusšteno mu je da smesta ude. Pošto je to bilo usred zime, došlo je svega nekoliko rabinovih učenika. Čekao sam u seminaru, koža mi se ježila. Tast je po prirodi bio tvrdoglav kao mazga. Mogao je lako protivrečiti rabinu Čazkeleu. Posle četrdeset i pet minuta se vratio, lice nad dugom bradom mu je bilo belo kao kreda, oči su mu gorele kao ugajl ispod čupavih obrva.

»Da nije veče Sabata, smesta bih otišao kući,« rekao je. »Šta se desilo, taste?« pitao sam.

»Tvoj rabin čudotvorac je budala! Neznalica! Da nije star, počupao bih mu zulufe.«

Gorak ukus mi se pojavio u ustima i kajao sam se zbog cele afere. Govoriti tako o rabinu Čazkeleu iz Kuzmira!

»Taste,« upitao sam, »šta ti je rabin rekao?«

»Rekao mi je da postanem laskavac,« odgovorio je tast. »Osam dana moram laskati svakom koga sretnem, čak i najgoroj bitangi. Da tvoj rabin ima mrvu razuma, znao bi da mrzim laskanje kao kugu. Smučti mi se čak i da dodem u dodir s laskavcem. Za mene je laskavac gori od ubice.«

»Pa, taste,« rekao sam, »mislili li da rabin ne zna da je laskanje rdavo? Veruj mi, on zna šta radi.«

»Šta on zna? Jedan greh ne može zbrisati drugi. On ne zna ništa o zakonu.«

Otišao sam potpuno slomljen. Još nisam bio u ritualnom kupatilu, pa sam otišao tamo. Zaboravio sam da napomenem da tast nikad nije išao u ritualno kupatilo. Ne znam zašto. Mislim da tako post-

upaju Misnagidi. Možda je bio ponosit. Bilo mu je ispod časti da se svuče pred drugim ljudima. Kad sam izašao iz ritualnog kupatila, sveće za Sabat su bile već upaljene. Rabin Čazkele je uobičajao da blagoslovi sveće za Sabat mnogo pre mraka – on lično, ne njegova žena. Njegova žena je palila vlastite sveće. Ali, to je druga priča.

Ušao sam u seminar. Rabin je stajao u belom gabardinskom kaftanu i belom šeširu. Lice mu je sijalo kao sunce. Jasno se moglo videti da je u višim sferama. Kad je zapevao »Zahvali se Gospodu jer je on dobar i njegova će milost večno trajati«, zidovi su se zatresli. Za vreme molitve rabin je udario takt rukama i lupkao nogama.

Samo nekoliko učenika je bilo prisutno. Ali oni su bili elita, ljudi koji su činili sveta dela, svaki od njih lični rabinov prijatelj. Dok su pevali, osećao sam kako njihove molitve stižu u nebo. Niko nije doživeo takav početak svetog Sabata, čak ni u Kuzmiru. Radost je bila tako stvarna da ste je mogli doći. Sve oči su sijale. Moje misli su postale tako lake da sam jedva stajao nogama na zemlji. Slučajno sam se molio pored prozora. Sneg je pokrio sve, nije bilo puteva, staza, koliba. Izgledalo je kao da sveće gore u snegu. Nebo i zemlja su bili jedno. Oni koji nisu bili u Kuzmiru tog petka uveče, nikad neće znati kakav ovaj svet može biti... Ne govorim o svetu koji će tek doći...

Bacio sam pogled na tasta. Stajao je u uglu pognut glave. Kao po pravilu, na licu mu se videla oštrina, ali sada je izgledao ponizan, sasvim drugi čovek. Posle molitve otišli smo da jedemo za rabinovim stolom.

Rabin je obukao belo svilen odelo, sa srebrnim kopčama i ukrašeno cvećem. Po svom običaju, sedeo je sam u biblioteci i izgovarao poglavljia iz Mišne i Zohara. Stariji učenici su sedeli u klupama, mladi, među kojima i ja, oko njega.

Kad je rabin izašao iz seminara, izrekao je stihove: »Mir s tobom« i »Dragocena ženo, ko te može naći?« Tad je blagoslovio vino i izrekao molitvu nad belim hlebom za Sabat. Odmah zatim je počeo pesme za stolom za Sabat. Ali, to nisu bile obične pesme! Njegovo telo se njihalo, pevao je kao slavju, to je zvučalo kao pesma anđela. Njegova veza s Bogom je bila tako potpuna da je skoro napustio svoje telo. Svako je mogao videti da sveti čovek nije ovde, već visoko gore, u nebu.

Ko zna do kakvih je visina stigao? Kako iko može to opisati? Kako Talmud kaže: »Onaj ko nije video ovakvu radost, uopšte nije video radost.« Bio je u isto vreme u sali Kuzmira i visoko u Hramu Božjem, u Gnezdu Ptica, na Prestolu Slave. Takav prodor je nemoguće i zamisliti. Zaboravio sam na tasta, pa čak i na sebe. Nisam više bio Baruh iz Kuzmira, već bestelesno, čisto ništa. U jedan sat ujutro napustili smo rabinov sto. Takve službe za Sabat nikad ranije nije bilo, niti će ikada biti – sem, možda, kada dođe Mesija.

Ali, zaboravljam glavno. Rabin je prokomentarisao zakon. I to što je rekao bilo je u vezi s onim što je kazao mom tastu pri njihovom susretu. »Šta treba da radi Jevrejln ako nije pobožan? Pustite ga da glumi pobožnog čoveka. Svemoguću ne zahteva dobre namere. Ono što je važno su dela. Bitno je ono što činite. Da li ste možda besni? Samo napred i budite i dalje besni, ali izgovarajte ljubazne reči i u isto vreme ponašajte se prijateljski. Da li se bojite da ćete biti pretvoreni? Pa šta ako se pretvarate da ste nešto što niste? Za čije dobro lažete? Za svakog Nebeskog Oca. Njegovo Sveto Ime, neka je blagosloven, zna nameru i nameru ispod namere, a to je ono što je glavno.«

Kako neko može preneti rabinovo učenje? Biseri su padali s njegovih usta, a svaka reč je kao varena strela prodirala u srce. Nije stvar bila u rečima samim po sebi, već u pokretima i tonu. Zli duh, rekao je rabin, može se pokoriti čistom voljom. Zna se da zlo nema tela i da uglavnom deluje kroz govor. Ne dajte mu da izađe na usta – to je način da ga pokorite. Uzmite, na primer, Balaama, sina Beorovog. Želeo je da prokune decu Izraela, ali se prisilio da ih umesto toga blagoslovi, zato se njegovo ime i pominje u Bibliji. Kad neko ne da mu zlo izađe na usta, ono ostaje nemo.

Zašto bih dalje trčao? Moj tast je posetio sva tri obroka za Sabat. I u Sabat noću, kad je otišao da se oprosti od rabina, ostao je u njegovom seminaru čitav sat.

Na putu kući upitao sam: »Pa, taste?« A on je odgovorio: »Tvoj rabin je velik čovek.«

Povratak u Rašev je bio pun opasnosti. Iako smo bili usred zime, led na Vistuli se slomio – sante leda su plovile niz vodu kao na Pasover. Usred sve te zime, udario bi grom s munjama. Bez sumnje, za to može biti odgovoran jedino Satana!

Bili smo prisiljeni da zastanemo u jednoj gostionici do utorka – a tamo je odselo mnogo Misnagida. Nije se moglo dalje putovati. Napolju je besnela prva mečava. Zavijanje u dimnjaku činilo je da zadržite.

Misnagidi su uvek isti. Ni ovi nisu bili izuzetak. Počinjali su da ređaju šale na račun Hasida – ali tast je ostao nem. Pokušali su da ga izazovu, ali je on odbio da im se pridruži. Navlačili su ga: »Šta misliš o ovome? Šta o onome?« Uzvrćao bi im dobrodušno s mnogo veštine. »Kakva te je to promena zadesila?« pitali su ga. Da su znali da dolazi od rabina Čazkelea iz Kuzmira, satrli bi ga.

Šta vam još mogu reći? Tast je činio ono što mu je rabin preporučio. Prestao je da se breca na ljude. Oči bi mu zasuzile od besa, ali njegov govor je bio blag. A ako bi povremeno podigao lulu da nekog udari, uvek bi se zaustavio i progovorio ponizno. Nedugo potom, ljudi iz Raševa shvatili su da je moj tast novi čovek. Izmirio se sa svojim neprijateljima. Zaustavio bi svako derište na ulici i uštinuo ga za obraz. A ako bi vodonoša prosuo vodu pri ulasku u našu kuću, iako sam znao da to upravo izluduje tasta, on to nikad nije pokazao. »Kako ste, reb Jontle?« kazao bi. »Hladno vreme, zar ne?« Moglo se osetiti da on to čini s velikim naporom. To je i činilo sve plemenitim.

Vremenom je njegov gnev potpuno iščezao. On je počeo da posećuje rabina Čazkelea triput godišnje. Postao je ljubazan, tako dobrodušan da je to bilo neverovatno. Ali takva je navika – ako je prekršite, pretvara se u svoju suprotnost. I najgori greh može se preobratiti u dobro delo. Glavna stvar je delovati, a ne razmišljati. On je čak počeo da posećuje ritualno kupatilo. A kad je ostario, zadobio je vlastite učenike. To je bilo posle smrti rabina Čazkelea. Moj tast je uvek govorio: »Ako ne možete biti dobar Jevrejin, glumite dobrog Jevrejina, jer ako nešto glumite, vi to postajete. Inače, zašto bi čovek uopšte pokušavao da glumi? Uzmite, na primer, picanu u krčmi. Zašto on ne bi pokušao da se drukčije ponaša?«

Rabin je jednom rekao: »Zašto je Ne poželi strasno upravo poslednja od deset božjih povesti? Zato što se prvo mora izbeći da se čine rđave stvari. Tek kasnije čovek neće zeleti da ih čini. Ako bi se zastalo i čekalo dok sve strasti ne nestanu, niko nikad ne bi zadobio svetost.«

I tako je to sa svime. Ako niste srećni, glumite srećnog čoveka. Sreća će doći kasnije. Tako je i s verom. Ako ste u očajanju, ponašajte se kao da verujete. Vera će doći potom.

Prevod i beleška:
Vesna Egerić

proza polja

kineski fetus

petko vojnić purčar

Đuro Katančić obrača se horoskopima od trećeg razreda gimnazije, kontinuirano, strpljivo filatelistički, prezirući mehaničko papagajsko ponavljanje napisanoga izgradio je svoj »stil« kosoga čitanja od bika, na primer, blizanaca, preko raka i lava do strijelca i vodenjaka. Što znači »ukoso« čitati, još bolje iščitavati horoskop koji je u normalnome redu i slijedu uobičajeno dosadan? To znači, to koso čitanje, da od blizanaca, primjerice, kao danas, za jutarnjom kavom, iznad šalice, zamišljajući damastno zelene plantaže, udiše vonj olovnih slova koja se isparavaju nevidljivo, ali otrovno opasno, sa stranica zabavnoga magazina dakle, kada se na emocionalnome planu tvrdi kako, prema znaku blizanaca, partner mora biti više pažljiv i nježan (pa zar nije pažljiv, možda i odviše prema Tinki, prema njezinoj djeci koju drži kao svoju?) i da će tek tada ljubavni barometar naglo skočiti uvis, kao lakonogi skakač. A na poslu, po škorpilji pretpostavljenima, komu? direktoru bolnice? dopada se njegov povišeni entuzijizam, i tako dalje. Odbaci od sebe debelu medicinsku knjigu u kut. Što da uči, što mu vrijedi biti liječnik sa diplomom kada ga ni onda neće više cijeliti u ovoj šišmiškoj rupčagi i zabiti. Skrne kavu i bacni horoskop (za tjeđan dana), morao bi požuriti u bolnicu – svojim pacijentima, svojoj oklaštanoj sabraču koju muči, muči se i on s njima, ali oni su mu zahvalni, postavija ih na noge koje oni zapravo nemaju, ali povremeno osjete da bi im mogle izrasti kao treći zubi u starca.

Zašto ti mene opsjedaš, zašto se sa mnom izražavaš tako u aluzijama, slutnjama koje ne mogu dokučiti? Ja sam obična žena, Đuro, na malo višem položaju, ali što ti je to u politici, danas jest a sutra te nema i nitko ne pita zašto te nema, dobro je ako se za tobom ne hitnu kamenom ili balegom. . .

Nisi obična žena, Tinka, nisi to nikada ni bila!
O, Bože, ludoga li stvora.

A ti poranio te odmah u divan jutarnji s mojom ženom, ako.

Stanko se i ne srdi što dva tri puta tjeđno, kao prosjak, dolazi Tinki i s njom ljudski razgovara. Stanko ga možda tiho, lukavo, potkožno prezire i drži bezopasnim, djetinjastim udvaračem svoje supruge. Konačno, to mu je trenutačno dobra odstupnica da se još bolje sliže s onom tjeđastom kuharicom.

U vrtu, nedaleko, njih, Tinke i njega, Tinkin sin je uzvatio gusjenicu i stavio je sebi na obrvu, bez straha. Od njega treba stvoriti sjajnog terapeuta, fizioterapeuta, pomisli Đuro Katančić. Eh, da je to moj i Tinkin sin, dokle bi dogurao.

Sada precjenjuje sebe. Što bi on mogao, i tko je on zapravo? Tinka imade sve, uspješna je žena, vjerojatno ga lažno tješi, umanjuje svoj položaj da bi je on još više pohvalio, možda je lukava, lukavija nego što se može i zamisliti, napokon, u politici opstoje samo snažni, nemilosrdni i lukavi, zar mu nije tako govorio i pokojni otac, pripominjući mu da se nikada ne bavi političkim radom, a kao negativan primjer navodio je baš Tinku koja se isticala kao napredni omladinski rukovodilac. Otac bijaše vječiti opozicionar i u kraljevskoj i u socijalističkoj državi, nije mu bilo važno tko je na vlasti, uvijek je ljude dijelio na one koji su Gore i one koji su Dolje, kao Sjever i Jug, i da je između njih borba neprestana. Što znaju siti o glasnima? bila mu je uzrečica. Što znaju sretno zaljubljeni o nesretno zaljubljenima, birač njega za gladne i site, mogu se jesti i crvici, biti čaj od paprati, pojediti skuhanu cipela ako si zadovoljan, voljen, ako imaš svoje mjesto na svijetu. Ne zavisi to samo od sebe samoga, već i od drugih, ravnodušnih, bezdušnih i onih rijetkih koji te razumiju i vole. Kako je krenulo, ljubav se više neće pisati ni malim slavom.

CREPES FLAMBEES AUX AMANDES: Apres avoir reposer la pate pendant 1 heure, faites les crepes aussi fines que possible. Jagoda ponavlja – que

possible, que possible. . . Stanko Peić Gavran zadržano sluša njen milozvučan francuski akcent. Naučila sam francuski preko recepata, nećeš vjerovati, ali tako mi je najlakše. Jezik treba učiti preko svojih struka, ne? Prihvati je za ruku i povede velikoj kartonskoj kutiji s mašnom na sredini. Djeda Mrz?! Sjedi, zaista sjedne na kauč, vidjet ćeš. Prsti mu orošeno zadržite, na sreću to sakrije. Tako mlade djevojke vjerojatno ne ljube nesigurne muškarce, kada bi se sada nasmijala nekoj njegovoj nespretnosti, propao bi u zemlju, gore bi mu bilo nego li da se sjuri u ambis svojom letjelicom. Razvezuje kutiju pažljivo, prst pred prst, svila ga usječe po zanoktici, Jagoda se zarumenjela kao bulka od nestrpljenja. Oteže s otvaranjem kutije, najzad je otvori s uzvikom Jagodinim. Pa to su same haljine, bože, kako su lijepe, pa to je sve napravljeno od indijske i kineske svile, bože, kakvo bogatstvo, a od koga ti je to? Prvi put mu je rekla ti. Suzdrži se da ne zaplače. Rekla mu je ti kao svome vršnjaku. Od moga prijatelja poslovođe butik a gradu. Reka je da biramo i izaberemo što ćemo, a ne moramo ništa ni izabrati ako nam se ne sviđa. Želja za biranjem, razgledanjem i probanjem haljina bijaše jača od namjere da ne popušta trgovačkoj oblapornosti i izravnom zavodjenju starijega čovjeka, na čega je dva ili tri puta u životu i majka upozoravala. On nije ratna generacija pa da se žalja na svoju hudu sudbinu, rat ga je okrznuo dok bijaše u majčinu trbuhu, a psihijatri danas tvrde da vanjski impulsi, strahovi, stresovi, sve ono što orkani rata valjaju sa sobom pogotovo, mogu oblikovati, do stanovite mjere, i psihologiju i karakter ličinke fetusa, budućeg čovjeka. I ožiljci, i rane, i tjeskobe pritišću nas, dakle, i kada se čovjekom još ne možemo zvati? A genetičari i radikalni psihijatri idu još i dalje i dublje u povijest i prapovijest svega što smo mogli biti i tko onda normalno, jednostavno da objasni iznadan oštar bijes kada nam u jutarnjoj žurbi, primjerice, pukne pertlja i umjesto da se tim beznačajnim detaljom i ne bavimo, mi provrištimo, poskakujemo, utrošimo više kondenzirane energije negoli cijeloga toga radnoga dana. O čemu se radi? Koliko slojeva razloga i uzroka postoji u toj dubini rudnika koji se zove ljudska jedinka? Koliko unutrašnjih katova? Nije li to najdublji rudnik kojega znamo i do čijeg se dna zapravo i ne može dosegnuti? Jesi li pročitao danas u novinama kako je grupa kineskih ginekologa, skupa s trudnicom, naravno, tjeđnima zaprepašteno slušala glasno smijanje fetusa u osmome mjesecu? reče Jagoda završavajući s navlačenjem indijske haljine; prošeta ispred uskog visokog ogledala i tek tada se okrene i ljupko, sugestivno pogleda u Stanka. A ja sam upravo razmišljao o fetusu i ratu, Jagoda. Kako je to čudno. Nije se dala zbuniti, nije našla ničega tajnovito telepatskog u tome sklopu slučajnosti koja njega istinski uzdrma. Dogada se i to, a zašto bi to bilo neobično i čudnovato? reče Jagoda samouvjerenom kao da želi prekinuti na samome početku isprazan razgovor o začudnom i nagiji. Životu se ne treba čuditi, Stanko, njega treba prihvatiti onako kako nailazi, to je moje načelo. Peić Gavran se stese pri pomisli da je možda generacijski jaz između njih nepremostiv i da se Jagoda s njim igra držeći mu starmale propovjedi. Namještajući joj haljinu, odigra susretljivost modnoga krojača; skupi hrabrosti da je pomiluje po kosi i ništa više; čak trgne ruku plašljivo s njenih lasi koje se zalijepe za njegove suhe prste. Kod referenta sam vidila tvoju radnju knjižicu, samo si tri godine mlađi od moga oca, ne, oprosti, trinaest godina? Ne znam – zbulnila sam se. . . Stanko otpočne nemarno smotavati haljine koje je Jagoda već isprobala. Stanko, ne smiješ tako aljkavo pakirati! Ni svi ste vi muškarci isti nespretnjakovići!

MARKO JAKOVAC, ŠENIONA ULICA 21, STRAVNO BRDO, JUGOSLAVIJA, EVROPA – Dragi brate, Marko, oprosti što ti nisam pisao godinu dana, ali ti i sam znaš da je naš život umjetnički trnovit, težak i neizvjestan. Dok sam ležao na vene-ričnome odjeljenju jedne adelaidske bolnice i danima zurio u strop, sjećao sam se neprestano travnobrdskih ulica, kamene česme na trgu s pravom izvorskom vodom, svih kolona rudara koji su jutrom toptali na posao, pod zemlju, piska sirene i okoliša, šumovitog, valovitog, kojemu smo se divili samo mi, domaći, mještani, i pokoji slučajno zalutali namjernik i turist što bismo ga okrstiti bijelom vranom. A ti mi već godinama pišeš (od naše seje ni glasa, nit ona piše meni nit ja njoj) kako je naše rudarsko mjesto postalo turističko, simpozijско, a po svemu ki banjsko s dvije bolnice, te da su pronašli mineralnu vodu i da će se ispitati stare zapuštene špilje i napraviti još pokoja atrakcija. Dragi brate, oprosti,

BELEŠKE O PISCU: Isak Bašević Singer rođen je u Poljskoj 1904. godine. Njegov deda i otac bili su rabini. Napustio je Varšavu i emigrirao u Njujork, gde je njegov brat već bio priznati pisac. Dolaskom u Njujork, oslobodio se očevoć uticaja. Tamo je radio kao novinar u časopisu »Džuis Dejli Forward«. Pisao je romane i priče o Jevrejima. Dobio je Nobelovu nagradu za književnost 1978. godine.

Autobiografska dela su mu: zbirka priča »U sudnici moga oca« i »Mlađić u potrazi za ljubavju«, kao i nekoliko priča. Napisao je romane »Moskatovi«, »Madioničar iz Lublina«, »Rob«, »Satana u Goraju« i zbirke priča »Gimpel luda i ostale priče«, »Kafkin prijatelj i druge priče«, »Kruna od perja i druge priče«, »Šoša«, »Strasti i druge priče«, »Seansa i druge priče« i »Spinoza iz pijačne ulice«, iz koje je odabrana i ova priča.